

საქართველოს უნივერსიტეტი
სამართლის სკოლა
სამართალმცოდნეობა
ხელნაწერის უფლებით

მარიამ ბობოხიძე

ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპის სამართლებრივი
გარანტიები

სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი ნაშრომის
სადისერტაციო მაცნე

(კვალიფიკაციის კოდი)

თბილისი

2020

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია საქართველოს უნივერსიტეტის სამართლის სკოლაში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: მალხაზ ბეგიაშვილი, სამართლის დოქტორი, პროფესორი

ოფიციალური ექსპერტები:

1. სახელი, გვარი, ხარისხი, წოდება
2. სახელი, გვარი, ხარისხი, წოდება

დისერტაციის დაცვა შედგება 201__ წლის „____“ _____ საათზე.

მისამართი: თბილისი, კოსტავას 77ა, #519 აუდიტორია.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება საქართველოს უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში

სადისერტაციო მაცნე დაიგზავნა 201__ წლის „____“

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი

ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალობა

ბავშვის საუკეთესო ინტერესები საფუძველია ბავშვის დანარჩენი უფლებების დაცვისა; მისი სუბიექტურად და არასწორად განმარტება კი პირდაპირ კავშირშია ბავშვის ნებისმიერი სხვა უფლების დარღვევასთან, რაც აღნიშნული კონცეფციის კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში შესაბამის იმპლემენტაციას არსებით მნიშვნელობას ანიჭებს. მეორე მხრივ, საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის არაჯეროვანი გამოყენების ძირითადი მიზეზი მდგომარეობს ამ ცნების განუსაზღვრელობაში.

საქართველოში ბავშვის უფლებების დაცვის გაძლიერება სახელმწიფოს პრიორიტეტად სახელდება, რაზეც მიუთითებს, მაგალითად, ბავშვთა უფლებების მომწესრიგებელი ერთიანი და სისტემატიზირებული აქტის, ბავშვის უფლებათა კოდექსის, შემუშავება. იგი წარმოადგენს ყოვლისმომცველ დოკუმენტს ბავშვთა უფლებების თაობაზე და, ცხადია, მოიცავს ძირითად პრინციპის - საუკეთესო ინტერესების კონცეფციას. არა მხოლოდ დასახელებული აქტი იცნობს აღნიშნულ პრინციპს, ბოლო წლების მანძილზე იგი აქტიურად ინერგება სხვადასხვა სამართლებრივ აქტებში. თუმცა, მნიშვნელოვანია, იმის განსაზღვრა, თუ რამდენად პასუხობს საქართველოს კანონმდებლობა მისი მოწესრიგებისთვის აუცილებელ მოთხოვნებს, თნამხლებ გარანტიებთან ერთად. რამდენადაც ნაშრომის გარკვეული ნაწილი წარმოაჩენს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრინციპის სამართლებრივ მოწესრიგებასთან დაკავშირებულ სირთულეებს, დამაბრკოლებელ გარემოებებს, ნათელი ხდება არსებული გამოწვევა ბავშვის საუკეთესო ინტერესების სათანადო ხარისხით დაცვის გარანტიების ნაკლებობის თვალსაზრისით. ამდენად, კვლევის აქტუალობა გამომდინარეობს მისი მთავარი მიზნიდან - შემოგვთავაზოს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კანონმდებლობით უზრუნველყოფის სრულიად ახალი (საქართველოს სამართლებრივი სივრცისთვის), ეფექტიანი და პრაქტიკული შედეგის მომტანი მოდელი. ამ კუთხით, ნაშრომი მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს ბავშვთა

უფლებრივი ზოგადი მდგომარეობის გაუმჯობესებაში არა მხოლოდ ადგილობრივ დონეზე, არამედ - გლობალურადაც, გამოცდილების სხვა სახელმწიფოებისთვის გაზიარების თვალსაზრისით.

კვლევის ძირითადი მიზანი და ამოცანები

სადისერტაციო ნაშრომში ჰიპოთეზის ჩამოყალიბება შესაძლებელია შემდეგნაირად: ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრინციპის მკაფიოდ ჩამოყალიბებული, მყარი და ქმედითი სამართლებრივი გარანტიების არსებობა პირდაპირ კავშირშია ბავშვის ძირითადი უფლებების დაცვასთან, მისი კეთილდღეობის უზრუნველყოფასა და მისი პიროვნების სათანადოდ განვითარებასთან.

აღნიშნული ჰიპოთეზის დასამტკიცებლად ნაშრომს გააჩნია გარკვეული მიზანი და მის მისაღწევად შესასრულებელი ამოცანები. ძირითად მიზანს წარმოადგენს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულად გათვალისწინების, როგორც ბავშვის ძირითადი უფლებისა და პრინციპის, სიღრმისეული კვლევა იმ გზების მოძიებისთვის, რომელიც ეფექტიანი იქნება ამ პრინციპის საქართველოს სამართლებრივ სივრცეში უზრუნველყოფისთვის. აღსანიშნავია, რომ ნაშრომი არ არის ორიენტირებული ბავშვის საუკეთესო ინტერესების ზუსტი და ამომწურავი განმარტების შემუშავებაზე. კვლევის ერთ-ერთ ამოცანას წარმოადგენს მისი შინაარსის შეძლებისდაგვარად მეტად დავიწროვება და დაზუსტება, რათა მაქსიმალურად შემცირდეს მანიპულირების შესაძლებლობა მისი ინტერპრეტაციისა და გამოყენებისას.

კვლევის განსახორციელებლად, პირველ რიგში, მიზანშეწონილია ბავშვობის განსაკუთრებული ბუნების აღწერა, თავად ბავშვის საუკეთესო ინტერესების არსის, მისი მნიშვნელობისა და დანიშნულების წარმოჩენა ბავშვის უფლებების რეალიზების თვალსაზრისით, რათა განისაზღვროს თუ, რატომ აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა, ბავშვის უფლებების დაცვისთვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის სწორ განმარტებასა და, შესაბამისად, ამ პრინციპის ეფექტიან დანერგვას სახელმწიფოში.

კვლევის ფარგლებში წარმოდგენილი იქნება ის მთავარი სირთულე, რაც თან ახლავს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის შესაბამის ინტერპრეტაციასა და გამოყენებას ადგილობრივ დონეზე, კერძოდ, მისი განუსაზღვრელი ბუნება და ზუსტი განსაზღვრების

არარსებობა. სხვადასხვა სახელმწიფოთა კანონმდებლობაში, აგრეთვე, პრაქტიკაში არსებული რეალობისა და სირთულებების შედარებითი ანალიზის მეშვეობით გამოვლინდება, თუ კონკრეტულად რა შემთხვევებში არ არის ეფექტური გაეროს ბავშვის უფლებების კომიტეტის მიერ შემუშავებული სახელმძღვანელო მითითებები საუკეთესო ინტერესების რეალიზებისას, როდის და რა ძირითადი სირთულებები წარმოიშობა მისი განხორციელებისას და რა ფაქტორები განაპირობებს ამ უფლების არასწორ ინტერპრეტაციას, რაც საბოლოოდ, ბავშვის რიგი უფლებების დარღვევას იწვევს შედეგად.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, წინამდებარე ნაშრომის ამოცანაა საქართველოს კანონმდებლობის შესწავლა და ანალიზი; ამასთანავე, განხილული იქნება პრაქტიკაში არსებული გამოწვევები ამ უფლების სწორად ინტერპრეტაციასა და გამოყენებასთან დაკავშირებით. დასახელებულის მიზანს წარმოადგენს იმის განსაზღვრა თუ, რამდენად ასრულებს საქართველო ნაკისრ ვალდებულებას - მაქსიმალურად ეფექტურად მოახდინოს ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის დებულებების დანერგვა, მოცემულ შემთხვევაში კი, გამოიყენოს ყველა ღონისძიება, ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვის თვალსაზრისით. შესაბამისად, ნაშრომის ერთ-ერთი დანიშნულებაა იმის დადგენა, არსებობს თუ არა ბავშვის საუკეთესო ინტერესების, როგორც ძირითადი უფლების, გათვალისწინების კონსტიტუციით განსაზღვრის საჭიროება, ვინაიდან ბავშვთან დაკავშირებული ნებისმიერი გადაწყვეტილების მიღებისას სწორედ ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვა და მათი პრიორიტეტის სახით გათვალისწინება განაპირობებს მთელი რიგი ძირითადი უფლებების დაცვას.

ამასთან, აღსანიშნავია, რომ, ნაშრომი არ შეეხება არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემაში არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესების დაცვის საკითხის შესწავლას, რადგან არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემა მეტად სპეციფიკური სფეროა, სადაც არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესების განსაზღვრა და გამოყენება საჭიროებს ცაკლე კვლევის განხორციელებას, აღნიშნული კი, სცდება წინამდებარე კვლევის მიზნებსა და ამოცანებს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი მიზნები და ამოცანები შემდეგნაირად შეგვიძლია ჩამოვაყალიბოთ:

- ბავშვის განსაკუთრებული მდგომარეობის და, შესაბამისად, განსაკუთრებული ზრუნვის საჭიროების წარმოჩენა;
- ბავშვის საუკეთესო ინტერესების არსის წარმოჩენა;

- ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვის მნიშვნელობის განსაზღვრა ბავშვის სხვა ძირითადი უფლებების ეფექტურ რეალიზებაში;
- პრიორიტეტის სახით, ბავშვის საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინების მნიშვნელობა ბავშვთან დაკავშირებული ნებისმიერი გადაწყვეტილების მიღებისას;
- ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვის ეფექტური იმპლემენტაციის გარდაუვალი საჭიროება;
- ბავშვის საუკეთესო ინტერესების სწორ ინტერპრეტაციასა და გამოყენებასთან დაკავშირებული სირთულეების სიღრმისეული ანალიზი, ეფექტური იმპლემენტაციისთვის კონკრეტული დამაბრკოლებელი გარემოებების იდენტიფიცირება, როგორც საქართველოს, ისე სხვადასხვა იურისდიქციების კანონმდებლობისა და პრაქტიკის კვლევის გზით;
- აღნიშნული უფლების იმპლემენტაციის ეფექტური გზებისა და გასატარებელი ღონისძიებების განსაზღვრა, მათ შორის, იმის დადგენა თუ, რამდენად მიზანშეწონილია ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვის უფლების კონსტიტუციაში გაწერა;
- ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის კანონმდებლობით მოწესრიგების კონკრეტული მოდელის შემოთავაზება.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და ძირითადი შედეგები

პირველ რიგში, აღსანიშნავია, რომ ვინაიდან ბავშვები საქართველოში საზოგადოების ყველაზე მოწყვლად ჯგუფს წარმოადგენენ, აგრეთვე, იმის გათვალისწინებით, რომ ბავშვები მსოფლიო მასშტაბითაც ყველაზე მოწყვლად ჯგუფს მიეკუთვნებიან მათი უფლებების დარღვევის მასშტაბურობიდან და სიმძიმეიდან გამომდინარე, ადგილობრივ დონეზე ბავშვის საუკეთესო ინტერესების ეფექტურად იმპლემენტირება ამ პრობლემის გადაჭრის უპირველესი გზაა. რამდენადაც წინამდებარე ნაშრომი სწორედ დასახელებულ მიზანს ემსახურება - მოიძიოს ამგვარი ინტერესების დაცვის უზრუნველყოფის ეფექტიანი საშალებები, იგი გვთავაზობს სიახლეს როგორც საქართველოსთვის, ისე კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოებისთვისაც, რომლებიც მსგავსი გამოწვევების წინაშე დგანან. უფრო

კონკრეტულად, კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოთა უმეტესობაში, მათ შორის, საქართველოში, ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრინციპის სათანადო იმპლემენტაციას აფერხებს ის გარემოება, რომ ბავშვებთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიმღები სუბიექტები საუკეთესო ინტერესების კონფიციას არაჯეროვნად აფასებენ და, შესაბამისად, არასწორად განსაზღვრავენ. კვლევის მიზნებიდან და ამოცანებიდან გამომდინარე, ნაშრომი ფუნდამენტურ წვლილის შეიტანს ისეთი სტანდარტების დანერგვაში, რაც მნიშვნელოვანია ბავშვის უფლებების რეალიზებისა და დაცვის თვალსაზრისით და, ამდენად, გამოსადეგი იქნება კონვენციის ნებისმიერი იმ მონაწილე სახელმწიფოსთვის, სადაც აღნიშნული პრობლემა მწვავედ დგას.

ამავე დროს, აღსანიშნავია, რომ მსგავსი კვლევა არ არსებობს საქართველოში. ქართული სამართლებრივი რეალობის გათვალისწინებით, ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვასთან დაკავშირებული საკითხები თითქმის შეუსწავლელია. აქედან გამომდინარე, ნაშრომის ერთ-ერთი სიახლე მდგომარეობს ამ საკითხთან დაკავშირებით ქართული სამართლებრივი სივრცის შესწავლაში, რაც საფუძვლიან ცოდნას შექმნის არსებულ რეალობაზე, მიმდინარე გამოწვევების საპასუხოდ მყარ ნიადაგს შექმნის, ხოლო კონკრეტული პრობლემების იდენტიფიცირება გაამარტივებს გადაჭირს გზების მოძიებას.

როგორც აღინიშნა, ბავშვის საუკეთესო ინტერესების განუსაზღვრელობა, რომელიც დღეს-დღეობით უმთავრეს დაბრკოლებას წარმოადგენს ამ უფლების დაცვის თვალსაზრისით, თავის მხრივ, კი საუკეთესო ინტერესების არასწორი ინტერპრეტაცია და არასათანადოდ გამოყენება დაკავშირებულია ბავშვის სხვადასხვა ძირითადი უფლებების დარღვევასთან. ნაშრომის ერთ-ერთ ღირებულებად შესაძლებელია დასახელდეს საუკეთესო ინტერესების ცნების განმარტების დავიწროვების მცდელობა. არსებული რეალობის გათვალისწინებით, ბავშვების რიგი უფლებების დარღვევის მიზეზად გვევლინება სწორედ მათი საუკეთესო ინტერესების უგულვებელყოფა, არასათანადოდ შეფასება და გამოყენება. გაეროს ბავშვთა უფლებების კომიტეტის მიერ შემუშავებული სახელმძღვანლო მითითებები, თუ როგორ უნდა იქნას შეფასებული ბავშვის საუკეთესო ინტერესები, უდავოდ დადებითი და უდიდესი წილად გადადგმული ნაბიჯია ბავშვის ამ უფლების დაცვის კუთხით, თუმცა, ეს მითითებები არ აღმოჩნდა საკმარისი. არაერთი პროფესორი და ბავშვთა უფლებების დაცვაზე მომუშავე პროფესიონალი, მაგალითად, საერთაშორისო საჯარო სამართლის პროფესორი, გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის წევრი, ჯოჯორ ლორენსი, აგრეთვე, საერთაშორისო

მრჩეველი ბავშვთა დაცვის პოლიტიკის საკითხებში, ნიგელ კანტველი, პროფესორი მარგრიტ კალვერბოერი, თავიანთ ნაშრომებში წარმოაჩენენ, რომ შემუშავებულმა მითითებებმა გამოასწორა მდგომარეობა, თუმცა მაინც ვერ უზურუნველყო საუკეთესო ინტერესების სათანადო დაცვა. ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შეფასება მაინც არაჯეროვნად ხდება წევრი სახელმწიფოების მიერ რიგ შემთხვევებში. განსხვავებით არსებული არაერთი კრიტიკისა საკეთესო ინტერესების განუსაზღვრელობასთან დაკავშირებით, მოცემული კვლევის მიზანს წარმოადგენს არა ამ საკითხის კრიტიკა, არამედ კონკრეტული პრობლემების გამოვლენის გზით გადაჭრის გზების მოძიება და რეკომენდაციების შემუშავება. შესაბამისად, მოცემული კვლევის ერთ-ერთი ამოცანის შესრულებით - გამოავლინოს სხვადასხვა იურისდიქციების კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში არსებული კონკრეტული ხარვეზები, ამსთანავე, მიღწევები, იგი სიახლეს გვთავაზობს და უზურუნველყოფს უფლების დაცვის მეტ გარანტიებს, როგორც ფორმალურ ისე მატერიალურ დონეზე.

ნაშრომის მორიგ სიახლეს წამროადგენს კვლევა იმისა, თუ რამდენად არსებობს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების გაწერის საჭიროება სახელმწიფოს ძირითად კანონში. მიუხედავად იმისა, რომ ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის ნორმას პირდაპირი მოქმედების ძალა გააჩნია, ქვეყნის უზენაეს კანონში მის გაწერას მთელი რიგი შინაარსობრივი დატვირთვა აქვს, რაც კვლევის ფარგლებში იქნება წარმოჩენილი.

მოსალოდნელი შედეგები:

1. არსებობს შემთხვევები, როდესაც ბავშვთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღებისას რაიმე სხვა ინტერესისთვის უპირატესობის მინიჭება იმაზე რთულად დაექვემდებარება გამართლებას, ვიდრე საუკეთესო ინტერესებისთვის უპირატესად გათვალისწინების პრინციპი უშვებს, ეს ის შემთხვევებია, როდესაც გადაწყვეტილების განმსაზღვრელი ფაქტორი ბავშვის საუკეთესო ინტერესები უნდა იყოს, რამდენადაც გადაწყვეტილება ბავშვის აღზრდასა და განვითარებაზე, აგრეთვე, მის კეთილდღეობაზე, პირდაპირ ახდენს გავლენას. საერთაშორისო და რამდენიმე ადგილობრივი იურისდიქციის გამოცდილების შეჯერების შედეგად ნაშრომმა მიაკვლია ასეთ საკითხთა კონკრეტულ ჩამონათვალს. ამდენად, ამგვარ შემთხვევებთან მიმართებით გადამწყვეტი მნიშვნელობის პრინციპის სავალდებულოდ გამოყენება უზურუნველყოფს:

- ა) თითოეული ინდივიდუალური შემთხვევის განხილვისას, სადაც ბავშვი ფუგირირებს, გადაწყვეტილების მიმღებ სუბიექტს ზუსტად ეცოდინება, თუ რომელი პრინციპია გამოსაყენებლად რელევანტური - გადამწყვეტი მნიშვნელობის, თუ უპირატესად გათვალისწინების;
- ბ) გადამწყვეტი მნიშვნელობის პრინციპის არსის გათვალისწინებით, მისი გამოყენებისას, მნიშვნელოვნად გაიზრდება ბავშვის ინტერესებზე ორიენტირებულ გადაწყვეტილებათა რაოდენობა, რამდენადაც გადაწყვეტილების მიმღები შებოჭილი იქნება, პირველ რიგში, ვალდებულებით, გადაწყვეტილების განმსაზღვრელ ფაქტორად ბავშვის ინტერესები გამოიყენოს, ხოლო თუ სხვა ინტერესს, უკიდურეს შემთხვევაში, უპირატესობა მიანიჭა, იმით, რომ თავისი დასაბუთება დაექვემდებარება შეფასების მეტად მკაცრ სტანდარტს. შედეგად მივიღებთ ბავშვზე ორიენტირებულ მიდგომას იქ, სადაც ბავშვის განვითარებისა და კეთილდღეობისთვის ეს არსებითად მნიშვნელოვანია.

2. ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის კონსტიტუციაში გაწერა უზრუნველყოფს:

- ა) ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის, როგორც პრინციპის ხაზგასმას;
- ბ) მისი მნიშვნელობისა და ღირებულების წარმოჩენას და, ზოგადად, ბავშვის უფლებათა დაცვის მეტი გარანტიების შექმნას;
- გ) მთლიანი კანონმდებლობის გადახედვას ბავშვზე ორიენტირებული სტანდარტების ჩამოყალიბების მიზნით, განსაკუთრებით გადამწყვეტი მნიშვნელობის პრინციპთან მიმართებით;
- დ) საკონსტიტუციო სასამართლოში პირდაპირ ამ უფლებასთან მიმართებით კონკრეტული ნორმატიული აქტის დებულებების გასაჩივრების შესაძლებლობას;
- ე) სასამართლოების მიერ პირდაპირ აღნიშნული კონსტიტუციური უფლების გამოყენებას და, შესაბამისად, მისი განმარტების განვითარებასა და სასამართლო პრაქტიკის გამდიდრებას ამ კუთხით;

- ვ) პოლიტიკის განსაზღვრისას ბავშვის საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებას, მათ შორის, ბიუჯეტის დაგეგმვისას;
 - ზ) ჰარმონიზაციას ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციასთან და შესაბამისობას უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ინსტრუმენტების რეკომენდაციებთან;
3. მართალია, საუკეთესო ინტერესების კონცეფცია კვლავ ადაპტირებადი რჩება თითოეული კონკრეტული შემთხვევის მიმართ და საჭიროებს ყოველ ჯერზე ინდივიდუალურად შეფასებას, რაც, გამართლებულია, მისი ბუნების გათვალისწინებით, თუმცა, შემოთავაზებული ყოვლისმომცველი და დეტალური კრიტერიუმები მეტად ზღუდავს გადაწყვეტილების მიმღებ სუბიექტს და არ უტოვებს მოქმედების ფართო შესაძლებლობას, ისეთს, როგორსაც გვთავაზობს გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტი მე-14 ზოგად კომენტარში, ხოლო ადგილობრივად - ბავშვის უფლებათა კოდექსი. ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შეფასებისა და განსაზღვრის პროცესში გადაწყვეტილების მიმღები სუბიექტის ვალდებულებების დეტალური გაწერა გასათვალისწინებელი და დასასაბუთებელი კრიტერიუმების თვალსაზრისით:
- ა) მინიმუმამდე დაიყვანს გადაწყვეტილების მიმღები სუბიექტის მიერ ბავშვის საუკეთესო ინტერესების სუბიექტურად და მიუკერძოებულად შეფასებასა და განსაზღვრას;
 - ბ) ხელს შეუწყობს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის მეტ დაზუსტებას, მკაფიოობას და განსაზღვრებას, აგრეთვე, მყარი და ძლიერი სტანდარტის ჩამოყალიბებას.
 - გ) აღმოფხვრის დასახელებულ კონცეფციასთან დაკავშირებულ მთავარ სირთულეს - განუსაზღვრელობას.

კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები

ნაშრომში გამოყენებულია კვლევის დედუქციური მეთოდი, რომელიც სწორი დასკვნების გაკეთების შესაძლებლობას იძლევა ზოგადი მსჯელობიდან ახალი ცოდნის აღმოჩენის და კონკრეტული დასკვნების გამოტანის გზით. ამასთან, გამოსადეგია

ინდუქციური მეთოდის, რომელიც საშუალებას მოგვცემს, კონკრეტული ფაქტებიდან განზოგადებული მსჯელობა ჩამოყალიბდეს. გარდა ამისა, წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომის შესრულება შეუძლებელი იქნება თვისებრივი და რაოდენობრივი კვლევის მეთოდების გამოყენების გარეშე. თვისებრივი კვლევის მეთოდის საშუალებით ჩამოყალიბდება ჰიპოთეზა, რაც კვლევის განხორციელების საფუძველს წარმოგენს. რაც შეეხება რაოდენობრივი კვლევის მეთოდს, იგი შეამოწმებს თვისებრივი კვლევის მეთოდით ჩამოყალიბებულ ჰიპოთეზას. შესაბამისად, მოცემული ნაშრომის მიზნების განსახორციელებლად რაოდენობრივი კვლევის მეთოდის გამოყენების საჭიროება ნათელია. მოცემული ნაშრომისთვის კვლევის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მეთოდს წარმოადგენს შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი, აგრეთვე, სასამართლო გადაწყვეტილებათა შესწავლა.

ნაშრომის თეორიული ღირებულება

ნაშრომი, თავისი აქტუალობითა და სიახლით მრავალფეროვანი და განსხვავებულია ამ საკითხზე სხვადასხვა მეცნიერთა მიერ შექმნილი ნაშრომებისგან, რაც წინამდებარე კვლევას არა მხოლოდ ადგილობრივ, არამედ საერთაშორისო დონეზეც მეცნიერულ ღირებულებას სძენს.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა

გარდა აღნიშნულისა, საქართველოში და კონვენციის სხვა მონაწილე სახელმწიფოებში ბავშვის საუკეთესო ინტერესების იმპლემენტაციის თაობაზე საფუძვლიანი და ყოვლისმომცველი ინფორმაციის გადმოცემის გზით, ზოგადად, ნაშრომი შეემატება აქამდე არსებულ ლიტერატურას, რომელიც ემსახურება კონვენციის მიზნებისა და პრინციპების რეალიზებისთვის აუცილებელი მექანიზმების წარმოჩენას. აღნიშნული სირთულეების გათვალისწინებით, რაც არსებობს საქართველოში და კონვენციის სხვა მონაწილე სახელმწიფოებში ბავშვის უფლებების დაცვის კუთხით, სადისერტაციო ნაშრომი მნიშვნელოვან და პოზიტიურ წვლილს შეიტანს აღნიშნული მიმართულებით მდგომარეობის გამოსწორებაში. ამასთან, კვლევა გამოსადეგი იქნება კანონმდებლებისთვის,

მოსამართლეებისთვის, ამ დარგით დაინტერესებული იურისტებისთვის, ბავშვთა დაცვის სფეროში მომუშავე სპეციალისტებისთვის, იმ პრაქტიკოსი იურისტებისა და ორგანიზაციებისთვის, ვინც პასუხისმგებელია ბავშვის უფლებების სამართლებრივ დაცვაზე. წინამდებარე ნაშრომი არ არის გამოსადეგი მხოლოდ საქართველოში არსებულ გამოწვევებზე საპასუხოდ. ნაშრომში მოცემული კვლევის შედეგები საშუალებას მოგვცემს, გამოვიყენოთ და გავავრცელოთ იგი ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის ნებსმიერი მონაწილე სახელმწიფოს ფარგლებში.

ნაშრომის სტრუქტურა და მოცულობა

ნაშრომი შედგება შესავლის, სამი თავისა და დასკვნისგან:

შესავალი დაეთმობა კვლევის გაცნობას, კერძოდ, ძირითადი პრობლემის და თემის აქტუალობის, კვლევის მიზნებისა და ამოცანების წარმოჩენას, კვლევის მეთოდოლოგიის აღწერას, აგრეთვე ნაშრომის სიახლის, მნიშვნელობისა და ღირებულების დემონსტრირებას. ამასთანავე, შესავლის ნაწილში გადმოცემულია კვლევის ფარგლებში გამოყენებული ლიტერატურის გარკვეული ნაწილის მიმოხილვა.

კვლევის მიზნებისა და ამოცანების შესასრულებლად, თავდაპირველად, მნიშვნელოვანია ბავშვობის არსის, ბუნების და ბავშვის საუკეთესო ინტერესების არსის წარმოჩენა, მისი შინაარსის ზოგადი დახასიათება, თავისებურებების და მნიშვნელობის წარმოჩენა. პირველი თავი დაეთმობა სწორედ აღნიშნულს. უფრო კონკრეტულად, ეს თავი წარმოადგენს შექმნის ბავშვის საუკეთესო ინტერესებზე, როგორც ბავშვის ძირითად უფლებასა და პრინციპზე, ყურადღება იქნება გამახვილებული მის მნიშვნელოვან დანიშნულებაზე ბავშვის ძირითადი უფლებების დაცვის თვალსაზრისით, კერძოდ, როგორც მთავარ პრინციპზე, რომელიც საფუძველს წარმოადგენს ბავშვის ძირითადი უფლებების რეალიზებისა და დაცვისთვის. პირველი თავის ძირითად მიზანს წარმოადგენს იმის დემონსტრირება, რომ ბავშვის საუკეთესო ინტერესების სწორი ინტერპრეტაციისა და სათანადოდ გამოყენების გარეშე წარმოუდგენელია ბავშვის უფლებების დაცვის უზურნველყოფა, შესაბამისად, ამ უფლების ადგილობრივ დონეზე ეფექტურად, გაეროს ბავშვთა უფლებების კომიტეტის მიერ დადგენილი მოთხოვნების გათვალისწინებით, იმპლემენტაციის უპირობო საჭიროება. ამავე თავში იქნება წარმოდგენილი საუკეთესო

ინტერესებთან დაკავშირებული მთავარი სირთულე, რაც გამოიხატება ამ კონცეფციის განუსაზღვრელობაში, აგრეთვე, ის რისკები, რომელთა წარმოშობის საშიშროება გამომდინარეობს სწორედ ზუსტი განმარტების არარსებობის გამო.

ნაშრომის მეორე თავში მოცემულია საქართველოს კანონმდებლობის კვლევა და პრაქტიკის შესწავლა და, ამასთანავე, შედარება სხვადასხვა იურისდიქციის კანონმდებლობასა და პრაქტიკასთან. შესაბამისად, ეს თავი საშუალებას მოგვცემს, გამოვლინდეს სხვადასხვა იურისდიქციაში არსებული ხარვეზები, გამოწვევები, რაც ხელს უშლის ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის დაცვის უზრუნველყოფას, ამ უფლებისა და პრინციპის სათანადო განსაზღვრას და გამოყენებას პრიორიტეტის სახით. შედარებითი ანალიზი არა მხოლოდ არსებულ პრობლემებს გამოავლენს, არამედ სხვადასხვა მიღწევებს, შემდეგომი გათვალისწინების მიზნით. შედარებითი ანალიზის პარალელურად, შესწავლილი იქნება როგორც საერთაშორისო, ისე საქართველოს და სხვადასხვა მონაწილე სახელმწიფოთა ადგილობრივი სასამართლო გადაწყვეტილებები, რაც უკავშირდება ბავშვის საუკეთესო ინტერესების განმარტებას და გამოყენებას.

წინამდებარე ნაშრომის მესამე თავი სრულად ეთმობა ბავშვის საუკეთესო ინტერესების ეფექტიან იმპლემენტაციასთან დაკავშირებით არსებული პრობლემების გადაჭრის გზების მოძიებასა და საშუალებების დადგენას. ეს თავი ასახავს კვლევის შედეგად გამოვლენილ ღონისძიებებს, რაც საქართველომ, როგორც ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის მონაწილე სახელმწიფომ უნდა გაატაროს საუკეთესო ინტერესების რეალურად გათვალისწინებისა და დაცვის გარანტირების მიზნით. ამავე თავში მსჯელობა დაეთმობა ბავშვის საუკეთესო ინტერესების, როგორც ბავშვის ძირითადი უფლების კონსტიტუციაში გაწერის მიზანშეწონილობას, რაც, თავის მხრივ, გულისხმობს იმის დამტკიცებას, რომ სახელწიფოს უზენაეს კანონში ამ უფლებისთვის ადგილის დათმობა გაზრდის და მეტად უზრუნველყოფს მისი დაცვის გარანტიას. მესამე თავში შემუშავებული რეკომენდაციები გამიზნული იქნება, ზოგადად, ხელისფულების, განსაკუთრებით, კანონმდებლისთვის და მოსამართლეებისთვის, აგრეთვე, ბავშვთა უფლებების დაცვის მიმართულებით მომუშავე ინსტიტუტებისთვის.

სადისერტაციო კვლევის დასკვნით ნაწილში შეჯამებული იქნება ყველა ის ძირითადი და პრობლემური საკითხი, რაც კვლევის მანძილზე გამოიკვეთა, აგრეთვე მოკლედ და კონკრეტულად იქნება წარმოდგენილი ყველა შემუშავებული რეკომენდაცია.

ძირითადი ნაწილი

შესავალი

ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციით განსაკუთრებული დაინტერესება 1989 წელს ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის მიღებამ განაპირობა. მას შემდეგ, კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოებმა იკისრეს ვალდებულება, ამგვარი ინტერესები პრიორიტეტის სახით გაითვალისწინონ ბავშვის შესახებ ნებისმიერი გადაწყვეტილების მიღებისას. თუმცა, დღესდღეობით, კონვენციის თითქმის ყველა სახელმწიფო დგას ბავშვის უფლებების სათანადო დაცვის უზრუნველყოფის გამოწვევის წინაშე, რის ერთ-ერთ უმთავრეს მიზეზად სწორედ ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრინციპის ეროვნულ დოზენე ეფექტიანად იმპლემენტაციის განუხორციელებლობა გვევლინება.

თანამედროვე მსოფლიოში სადავო აღარ არის საკითხი იმის შესახებ, რომ ბავშვები უფლებების მფლობელ სუბიექტებს წარმოადგენენ და არა - უბრალოდ დასაცავ ობიექტებს. ბავშვის უფლებები ადამიანის უფლებებია, ამ ფაქტის აღიარების თვალსაჩინო მაგალითად ბავშვის უფლებების შესახებ გაერთიანებული ერების 1989 წლის 20 ნოემბრის კონვენცია გვევლინება. ამდენად, სამართლებრივი სახელმწიფო ვერ იქნება ისეთი, რომელშიც ადამიანის უფლებების, და, შესაბამისად, ბავშვის უფლებების, დაცვა უზენაეს პრიორიტეტად არ არის აღიარებული.

ბავშვები - 18 წლამდე ასაკის პირები - შეადგენენ მსოფლიოს მოსახლეობის დაახლოებით ერთ მესამედს, სახელმწიფოთა უმეტესობაში კი - ადგილობრივი მოსახლეობის თითქმის ნახევარს. აქედან გამომდინარე, თამამად შეგვიძლია დავუშვათ, რომ ყოველდღიურ ცხოვრებაში ისინი ურთიერთქმედებენ უამრავ სხვადასხვა სფეროსთან, როგორც საზოგადოების წევრები, ოჯახის წევრები, აგრეთვე, როგორც სხვადასხვა მომსახურების მიმღებები, მომხმარებლები და ა.შ. შესაბამისად, საზოგადოების ეს ჯგუფი, დიდი ალბათობით, არსებით გავლენას მოახდენს სახელმწიფოს ფუნქციონირებისთვის ისეთ მნიშვნელოვან სფეროებზე, როგორცაა განათლება, ჯანდაცვა, ეკონომიკა, ბიზნესი და სხვა. მიუხედავად ამისა, ბავშვები საზოგადოების ყველაზე მოწყვლად წევრებად მიიჩნევიან. მათი

მოწყვლადობა განპირობებულია თავად ბავშვობის ბუნებით, განვითარებადი უნარებით, გონებრივი და ფიზიკური მოუმწიფებლობით, უფროსებზე დამოკიდებულებით, დამოუკიდებლად გადაწყვეტილებების, განსაკუთრებით, კი გონივრული გადაწყვეტილებების, მიღების უნარის ნაკლებობით და ა.შ. გაეროს ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენცია პრეამბულაშივე აღიარებს, რომ ბავშვი საჭიროებს განსაკუთრებულ ზრუნვასა და დაცვას, მათ შორის, უმთავრესად, სათანადო სამართლებრივ დაცვას. სწორედ ბავშვის განსაკუთრებული მახასიათებლები და მისი მოწყვლადობა წარმოადგენს საფუძველს იმისა, რომ საუკეთესო ინტერესების კონცეფცია არის ბავშვების და არა სრულწლოვანი ადამიანების უფლებების ძირითადი დამცავი მექანიზმი.

ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფცია, შეიძლება ითქვას, ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის და, ზოგადად, ბავშვის უფლებათა დაცვის სისტემის ფილოსოფიას წარმოადგენს. ის არის ბავშვის სხვა ძირითადი უფლებების დაცვის საფუძველი, აგრეთვე, მთავარი მექანიზმი, რომლის მიზანი მდგომარეობს ბავშვების, როგორც საზოგადოების მოწყვლადი წევრების, დაცვაში. თუმცა, რამდენადაც მნიშვნელოვანი დანიშნულება აქვს ბავშვთა უფლებების დაცვის თვალსაზრისით, იმდენად შესაძლოა დაკავშირებული იყოს ამ უფლებების დარღვევის არსებით რისკებთან, უმთავრესად, მისი სამართლებრივად არასათანადოდ მოწესრიგების გამო.

წინამდებარე ნაშრომი წარმოაჩენს საქართველოს სამართლებრივ სივრცეში ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის გაძლიერების საჭიროებას, რაც საამისო რეგულირების განსაზღვრის წინაპირობაა და, შესაბამისად, გვთავაზობს აღნიშნული პრობლემის მმოგვარების ეფექტიან სამართლებრივ მოდელს.

თავი I. ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპის კონცეპტუალური საფუძვლები და მნიშვნელობა

ზოგადი მიმოხილვა

პირველი თავის ფარგლებში წარმოჩენილი იქნება ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის კონცეფციის განსაკუთრებული როლი იმ საკითხთა გადაწყვეტის პროცესში, სადაც ბავშვი ფიგურირებს. ეს თავი გამოავლენს, რომ ბავშვის საუკეთესო

ინტერესების კონცეფცია მოიაზრებს ამგვარი ინტერესების უპირატესად გათვალისწინებისა და ამ ინტერესებისთვის გადაწყვეტი მნიშვნელობის მინიჭების პრინციპებს - თითოეული მათგანის გამოყენება განსხვავებულ შემთხვევებში მოთხოვება, აგრეთვე, დასახელებული პრინციპები სხვადასხვა მოთხოვნებსა და კრიტერიუმებს უწესებენ გადაწყვეტილების მიმღებ სუბიექტს.

ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის არსი

მოცემული ქვეთავი განმარტავს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპს, კერძოდ, დეტალურად არის განმარტებული ბავშვის უფლებების შესახებ გაეროს 1989 წლის კონვენციის მე-3 (უპირატესად გათვალისწინების პრინციპი), მე-9 და 21-ე მუხლებში (გადაწყვეტი მნიშვნელობის) ჩამოყალიბებული ნორმების შინაარსი. ამასთან, განხილულია აღნიშნული მუხლების იმგვარი ფორმულირებით ჩამოყალიბების ძირითადი მიზეზები, როგორც კონვენციაშია წარმოდგენილი. ამდენად, 1.2 ქვეთავი ნათელ წარმოდგენას ქმნის ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის თაობაზე, რაც მნიშვნელოვანი საფუძველია მასთან დაკავშირებული სირთულეების შესახებ შემდგომი დისკუსიისთვის.

ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულად გათვალისწინების მნიშვნელობა

ქვეთავი წარმოაჩენს, თუ რა მნიშვნელობა აქვს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულად გათვალისწინების პრინციპს ბავშვის უფლებათა რეალიზებისა და დაცვის თვალსაზრისით. წარმოდგენილი სხვადასხვა მტკიცებულებებით დასტურდება, რომ ეს პრინციპი ბავშვთა ძირითად უფლებების ქვაკუთხედს წარმოადგენს, რომლის გარეშე უკიდურესად გართულდებოდა ბავშვთა უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესება. საუკეთესო ინტერესების პრინციპის მნიშვნელოვან დანიშნულებათაგან, აღსანიშნავია ქვეთავში ხაზგასმული რამდენიმე მათგანი - ბავშვის საუკეთესო ინტერესების უპირველესად გათვალისწინების მოთხოვნის გარეშე, მსოფლიოში, რომელსაც ზრდასრული ადამიანები მართავენ, ბავშვების ინტერესების სრულად იგნორირების საფრთხე იარსებებდა; პრინციპი წარმოადგენს მონაწილე სახელმწიფოების კანონმდებლობისა და პრაქტიკის შეფასების საფუძველს, როდესაც კონკრეტული საკითხი არ რეგულირდება კონვენციაში

არსებული პოზიტიური უფლებებით; ის არის როგორც განმარტების მექანიზმი, ასევე ელემენტი, რომელიც სხვა უფლებების იმპლემენტაციისას სრულად გათვალისწინებული უნდა იქნას; ბავშვებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, ჩამოყალიბდნენ საზოგადოების სრულფასოვან და წარმატებულ წევრებად, მათი ინტერესების უპირველესად გათვალისწინება კი აღნიშნულის მიღწევის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი გზაა; საკუთარი ინტერესების მსხვერპლად გაღების სურვილი ბავშვის ინტერესების სასარგებლოდ წარმოადგენს მშობლად ყოფნის არსს.

ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპის გავლენა ევროპულ სამართალზე

აღნიშნული ქვეთავი წარმოაჩენს, თუ რა გავლენა აქვს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპს ევროპის საბჭოსა და ევროპის კავშირის სამართალზე. როგორც გამოიჩვენა, ევროპული სასამართლო ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლის ფარგლებში ბავშვებთან დაკავშირებულ საქმეებში აქტიურად იყენებს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებისთვის უპირატესად გათვალისწინების პრინციპს, გარკვეულ შემთხვევებში კი დასახელებული ინტერესებისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობის მინიჭებას ემზობა. ცხადია, ყოველივე ეს მიუთითებს იმაზე, რომ ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე მნიშვნელოვანი გავლენა აქვს საუკეთესო ინტერესების კონცეფციას. ზოგადად, ევროპის საბჭოს მნიშვნელოვანი ფუნქციაა, დაადგინოს სამართლებრივი სტანდარტები კანონმდებლისა და პრაქტიკოსებისთვის, რათა ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შეფასება და გათვალისწინება პროფესიონალურ დონეზე განხორციელდეს. ბავშვის უფლებების დაცვის თვალსაზრისით ევროპის საბჭოს მიერ განხორციელებულ მუშაობაში საუკეთესო ინტერესების კონცეფციამ დიდი წვლილი შეიტანა. რაც შეეხება ევროპის კავშირის სამართალს, ძირითად უფლებათა ქარტია კონსტიტუციურ დონეზე გაწერს ბავშვთა უფლებებს. ქარტია შეიცავს განსაკუთრებულ ჩანაწერს ბავშვთა უფლებებზე და გამოკვეთს ბავშვთა უფლებების სამ საკვანძო პრინციპს: აზრის თავისუფლად გამოხატვის უფლებას ბავშვის ასაკის და სიმწიფის შესაბამისად; უფლებას, ბავშვის საუკეთესო ინტერესები ბავშვთან დაკავშირებული ყველა მოქმედების განხორციელების დროს უპირველესად იქნას გათვალისწინებული და ორივე მშობელთან რეგულარულად,

პირადი ურთიერთობისა და პირდაპირი კონტაქტის შენარჩუნების უფლებას. ევროპის კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტიაში არსებული ჩანაწერი იმის თაობაზე, რომ ბავშვის საუკეთესო ინტერესები უპირველესად უნდა იქნას გათვალისწინებული, ძლიერ რეზონანსს ქმნის ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის დებულებებთან, განსაკუთრებით ბავშვის საუკეთესო ინტერესებსა და ბავშვის მოსაზრებების მხედველობაში მიღებასთან.

თავი II. ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულად გათვალისწინების პრინციპის იმპლემენტაციის ხარისხის შეფასება

2.1 ზოგადი მიმოხილვა

რამდენადაც სადავო არ არის მისი მნიშვნელობა ბავშვის უფლებების რეალიზებისა და დაცვის მხრივ, იმდენად მუდმივი მსჯელობის საგანია მისი შეფასება და განსაზღვრა. ეს კონცეფცია თავისთავად სუბიექტურია და მისი განმარტება გარდაუვლად დამოკიდებული იქნება გადაწყვეტილების მიმღებ ნებისმიერ სუბიექტზე. მთავარი პრობლემა მდგომარეობს იმგვარი კრიტერიუმის მიგნების სირთულეში, რომლის საფუძველზეც უნდა განისაზღვროს შესაძლო ალტერნატიული საშუალებები ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შესაბამისად მოქმედების მიზნით. შედეგად, აღნიშნული სტანდარტის შინაარსის განსაზღვრა უნდა მოხდეს თითოეული შემთხვევის გათვალისწინებით, დამოკიდებული კონკრეტულ ფაქტობრივ გარემოებებზე. 2.1 ქვეთავი საფუძველს ქმნის იმის დემონსტრირებისთვის, რომ სწორედ საუკეთესო ინტერესების შეფასებისა და განსაზღვრის სირთულე არის გაეროს 1989 წლის კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოთა უმეტესობაში ამ პრინციპის ეფექტიანი იმპლემენტაციის მთავარი დამაბრკოლებელი გარემოება.

2.2. ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შეფასებისა და განსაზღვრის პრობლემა

ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შეფასებისა და განსაზღვრის პრობლემის წარმოჩენის მიზნით, მოცემული ქვეთავი თავის მხრივ დაყოფილია ქვეთავებად სტრუქტურული თანმიმდევრობის შესანარჩუნებლად.

2.2.1 სამართლებრივი მოწესრიგება და არსებული ფაქტობრივი მდგომარეობა - საქართველო

2.2.1.2 არსებული ფაქტობრივი მდგომარეობა

მოცემული ქვეთავი სხვადასხვა ანგარიშების ანალიზის საფუძველზე წარმოაჩენს, თუ როგორ უარყოფითად აისახა ბავშვის საუკეთესო ინტერესების არასათანადო სამართლებრივი მოწესრიგება პრაქტიკაზე. ქვეთავში განხილული ანგარიშებიდან აღსანიშნავია საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშები, როგორც სპეციალური, ისე საპარლამენტო ანგარიშები, გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის დასკვნითი შეფასებები საუკეთესო ინტერესების იმპლემენტაციის თაობაზე, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის კვლევები, გაეროს ბავშვთა ფონდის კვლევები.

2.2.2.2. სამართლებრივი მოწესრიგება

მოცემულ ქვეთავში მიმოხილულია საქართველოს კონსტიტუცია და სხვა საკანონმდებლო აქტები ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპის სამართლებრივი რეგულირების თვალსაზრისით. როგორც აღმოჩნდა, საქართველოს კანონმდებლობაში უპირატესად გათვალისწინების პრინციპი, მართალია, უმთავრესად გაწერილია, თუმცა მოკლებულია სრულყოფილად მოწესრიგებისთვის საჭირო და მისი რეალიზებისთვის აუცილებელ გარანტიებს. რაც შეეხება გადამწყვეტი მნიშვნელობის პრიციპს, რომელსაც ბავშვის საუკეთესო ინტერესები დაცვის უფრო მაღალ ხარისხში აჰყავს, არათუ სრულყოფილად, არამედ, მკაფიოდ არ არის მოწესრიგებული, მეტიც, იმ კონკრეტული ნორმებიდან, რომლებიც მას უნდა ითვალისწინებდნენ, უპირველესად, ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, იმდენად ბუნდოვანია, რომ

შეუძლებელია ნათლად გამორკვევა იმისა, მათში უპირატესად გათვალისწინების პრინციპი იგულისხმება, თუ - გადამწყვეტი მნიშვნელობის.

2.2.3 სასამართლო პრაქტიკა

ქვეთავი 2.2.3 განიხილავს სასამართლო გადაწყვეტილებებს იმ მიზნით, რათა ნათლად იყოს წარმოჩენილი სასამართლო პრაქტიკაში არსებული ხარვეზები ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შეფასებასა და განსაზღვრასთან მიმართებით. ქვეთავში წამოიღებოდა შედარებითი ანალიზი სხვადასხვა სასამართლო პრაქტიკის, მათ შორის, ცხადია, გაანალიზებულია საქართველოს საერთო სასამართლოების პრაქტიკა, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა და სხვადასხვა მონაწილე სახელმწიფოთა სასამართლო პრაქტიკა. ქვეთავში ცალკეა გამოყოფილი ორი პრობლემური საკითხი - ოჯახური გარემოსა და ურთიერთობების შენარჩუნება (ქვეთავი 2.2.3.1) და ბავშვის მოსაზრებების გათვალისწინება (2.2.3.2). აღნიშნული საკითხები ყველაზე პრობლემატური აღმოჩნდა სასამართლოთა პრაქტიკაში ბავშვის საუკეთესო ინტერესების სწორი ინტერპრეტაციის თვალსაზრისით.

3. ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულად გათვალისწინების პრინციპის სამართლებრივი მოწესრიგება - მისი უზრუნველყოფის ეტაპები

3.1 ბავშვის საუკეთესო ინტერესები, როგორც გადაწყვეტილების განმსაზღვრელი ფაქტორი

მოცემულ ქვეთავში წარმოჩენილია გადაწყვეტი მნიშვნელობის პრინციპის ღირებულება და დეტალური განსხვავება უპირატესობის მინჭების პრინციპისგან. ევთავი ემსახურება იმის დამტკიცებას, რომ კანონმდებლობაში მნიშვნელოვანია, ერთმანეთისგან გაიმიჯნოს ეს ორი პრინციპი, აგრეთვე, კვლევის შედეგად ჩამოყალიბებულია ზუსტი ჩამონათვალი იმ საკითხებისა, რომელთა მიმართებითაც მიზანშეწონილია გადაწყვეტი მნიშვნელობის პრინციპის გამოყენება.

3.2 ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის კონცეფციის კონსტიტუციაში გაწერის მიზანშეწონილობა

მოცემულ ქვეთავში წარმოდგენილია არგუმენტები ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრინციპის კონსტიტუციაში გაწერის მიზანშეწონილობის სასარგებლოდ და შემოთავაზებულია პროექტი, თუ როგორ არის შესაძლებელი ამ პრინციპის კონსტიტუციით მოწესრიგება:

საქართველოს კონსტიტუციის 30-ე მუხლს დაემატოს სამი პუნქტი და ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

მუხლი 30. ქორწინების უფლება, დედათა და ბავშვთა უფლებები

1. ქორწინება, როგორც ქალისა და მამაკაცის კავშირი ოჯახის შექმნის მიზნით, ემყარება მეუღლეთა უფლებრივ თანასწორობასა და ნებაყოფლობას.
2. დედათა და ბავშვთა უფლებები დაცულია კანონით.
3. ბავშვთან დაკავშირებული ნებისმიერი ქმედების განხორციელებისას ბავშვის საუკეთესო ინტერესები უპირატესად გაითვალისწინება.
4. ბავშვთან დაკავშირებული გადაწყვეტილების მიღებისას, რომელიც ეხება ბავშვის მეურვეობას, ზრუნვას, შვილად აყვანას, მასთან ურთიერთობის განსაზღვრას, ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს გადაწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება.
5. ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შეფასება და განსაზღვრა ხორციელდება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

3.3 ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის დავიწროვების მოდელი

მოცემული ქვეთავში შემოთავაზებულია ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის დავიწროვების მოდელი. საქართველოს კანონის ბავშვის უფლებათა კოდექსის 81-ე მუხლი, მიზანშეწონილია, ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

მუხლი 81. გადაწყვეტილების დასაბუთების საფუძვლები

1. ბავშვთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღებისას, ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შეფასებისა და განსაზღვრის პროცესში, რელევანტურობის შესაბამისად, დასაბუთებული უნდა იყოს, რომ გათვალისწინებული იქნა ბავშვის მდგომარეობასთან დაკავშირებული ყველა ფაქტორი, მათ შორის:
 - ა) ბავშვის პირადი ურთიერთობის ხასიათი და სიმტკიცე თითოეულ მშობელთან, თითოეულ ოჯახის წევრთან, ნათესავთან ან ნებისმიერ პირთან, რომელიც მონაწილეობს ბავშვის აღზრდაში, ან/და მნიშვნელოვანი დანიშნულება აქვს ბავშვის ცხოვრებაში, აგრეთვე, ასეთი ურთიერთობების შენარჩუნების და გაძლიერების სურვილი;
 - ბ) თითოეული მშობლის, ბავშვისთვის ზრუნვის გამწევი ნებისმიერი სხვა პირის დამოკიდებულება ბავშვის მიმართ;
 - გ) თითოეული მშობლის, ბავშვისთვის ზრუნვის გამწევი ნებისმიერი სხვა პირის შესაძლებლობა და ნება, უზრუნველყონ ბავშვის საჭიროებების, მათ შორის, ემოციური, ინტელექტუალური, სოციალური და კულტურული საჭიროებების, დაკმაყოფილება;
 - დ) ბავშვის საჭიროება:
 - დ.ა) აღიზარდოს სტაბილურ ოჯახურ გარემოში;
 - დ.ბ) ზრუნვა გაუწიოს მშობელმა/მშობლებმა, ოჯახმა და ნათესავებმა;
 - ე) ბავშვის აღზრდისა და ზრუნვის გაწევის შესახებ ისტორია;
 - ვ) ბავშვის აზრი, მისი ასაკისა და სიმწიფის გათვალისწინებით, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ბავშვის აზრის გამორკვევა შეუძლებელია;
 - ზ) ბავშვის ასაკი, სიმწიფის ხარისხი, განვითარების დონე და ნებისმიერი განსაკუთრებული მახასიათებელი;
 - ზ.ა) ბავშვის იდენტობა, რომელიც მოიცავს ბავშვის ინდივიდუალობასთან დაკავშირებულ ნებისმიერ მახასიათებელს, მათ შორის, სქესს, ეროვნულ წარმომავლობას, რელიგიასა და რწმენას, პიროვნულობას, ეთნიკურ, კულტურულ და ლინგვისტურ იდენტობას, წარმომავლობის დადგენის უფლებას, მათ შორის, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, ცნობების მოპოვების უფლებას ბიოლოგიური მშობლების შესახებ;
 - ზ.ბ) ბავშვის მოწყვლადობა, რომელიც სხვა ფაქტორებთან ერთად, მოიაზრებს ბავშვის შეზღუდულ შესაძლებლობებს, ნებისმიერ დაავადებას, მათ, შორის, ქრონიკულს,

უმცირესობის წარმომადგენლობას, ძალადობის მსხვერპლ, მიგრანტ და ქუჩაში მცხოვრებ ბავშვებს;

თ) ბავშვის ფიზიკური და ემოციური უსაფრთხოება, მისი ინტელექტუალური, ემოციური, სოციალური და კულტურული განვითარება, აგრეთვე, ხარისხიანი განათლების მიღების საჭიროება, რელიგიური, სულიერი და ლინგვისტური აღზრდა;

ი) ბავშვის დაცვის აუცილებლობა ნებისმიერი ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური ზიანისგან, რომელიც ბავშვმა განიცადა ან ასეთი ზიანის მიყენების რისკიდან, მათ შორის, ზიანი, გამოწვეული:

ი.ა) ბავშვის მიმართ განხორციელებული ნებისმიერი არასათანდო მოპყრობისგან, ძალადობისგან, უგულვებელყოფისგან, ჩაგვირისგან, იძულებისგან, დაზიანებისგან, შრომითი თუ სექსუალური ექსპლოატაციისგან, სექსუალური შევიწროვებისგან, ტრეფიკინგისგან, წამების, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობისგან, ფიზიკური დასჯისგან, ოჯახში ძალადობისგან ან ძალადობისგან ნებისმიერ დაწესებულებაში, რომელთანაც ბავშვს შეხება აქვს;

ი.ბ) ისეთი შემთხვევებისგან, როდესაც ბავშვი სხვა პირის მიმართ ნებისმიერი არასათანადო მოპყრობის და ძალადობის განხორციელების მომსწრეა.

2. ამ მუხლის პირველ ნაწილში ჩამოთვლილი ფაქტორების გათვალისწინებისას, გადაწყვეტი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს ბავშვის ფიზიკურ, ემოციურ და ფსიქოლოგიურ უვნებლობას, უსაფრთხოებას და კათილდღეობას, ხოლო გარკვეული ფაქტორების ერთმანეთთან კოლიზიის შემთვევაში, გადაწყვეტილება მიიღება ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შესაბამისად.

3. მშობლების განქორწინების, ან მშობლების დაშორების, ან მშობლის/მშობლების გარდაცვალების, ან შვილად აყვანის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში, სასამართლომ, ბავშვის საცხოვრებელი ადგილის, მასზე მეურვეობის გაწევის და მისი რჩენის შესახებ, აგრეთვე, შვილად აყვანის შემთხვევაში - მშვილელის და შვილად აყვანის შემდგომი პირობების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას, გადაწყვეტი მნიშვნელობა უნდა მიანიჭოს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს და ამ ინტერესების განსაზღვრისას მხედველობაში უნდა მიიღოს შემდეგი ფაქტორები:

ა) მშობლის, მშვილელის ან ნებისმიერი პირის, რომელსაც დაკისრება მეურვეობა, შესაძლებლობა და ნება, ზრუნვა გაუწიოს ბავშვს და დააკმაყოფილოს მისი საჭიროებები;

- ბ) თითოეული მშობლის ნება და ასეთი ნების მიზანშეწონილობა, მხარი დაუჭიროს ბავშვის მეორე მშობელთან (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) ურთიერთობის განვითარებასა და შენარჩუნებას;
- გ) მშობლის, ან ნებისმიერი პირის, რომელსაც დაეკისრება მეურვეობის უფლებამოსილება, შესაძლებლობა და ნება, აგრეთვე, ასეთი ნების მიზანშეწონილობა, კომუნიკაცია და კოოპერაცია ჰქონდეს მეორე მშობელთან (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) ნებისმიერ საკითხზე, რომელიც გავლენას ახდენს ბავშვზე;
- დ) დედამამიშვილების ერთმანეთისგან განცალკევების დაუშვებლობა, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს ეწინააღმდეგება ბავშვის ინტერესებს;
- ე) ამ მუხლის პირველი ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტში ჩამოთვლილი მახასიათებლების გათვალისწინების საჭიროება, აგრეთვე, ნებისმიერი პირის, რომელსაც დაეკისრება ბავშვის მეურვეობა, ამ მახასიათებლების გათვალისწინების შესაძლებლობა და ნება;
- ვ) რეგულარული ურთიერთობის შენარჩუნების საჭიროება ბავშვსა და მშობელს ან ზრუნვის გამწევ ნებისმიერ პირს, ან ბავშვთან მცხოვრებ ნებისმიერ პირს შორის, რომელთან ურთიერთობაც არ ეწინააღმდეგება ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს (გარდა შვილად აყვანისა);
- ზ) პრაქტიკული სირთულე, რაც დაკავშირებულია ბავშვსა და ერთ-ერთ ან ორივე მშობელს შორის, ან/და ოჯახის სხვა წევრებს, ან/და ბავშვსა და სხვა ნებისმიერ ზრუნვის გამწევ პირს შორის, ან/და ბავშვსა და სხვა ნებისმიერ ბავშვთან ერთად მცხოვრებ პირს, ან/და სხვა ნათესავებს შორის ურთიერთობის შენარჩუნებასთან, აგრეთვე, შეფასება იმისა, თუ რამდენად არსებით გავლენას მოახდენს ეს სირთულე ბავშვის უფლებაზე, რეგულარული და პირდაპირი ურთიერთობა შეინარჩუნოს ნებისმიერ დასახელებულ პირთან (გარდა შვილად აყვანისა);
- თ) ნებისმიერი გეგმა ბავშვისთვის ზრუნვის გაწევის თაობაზე;
- ი) ბავშვზე შესაძლო გავლენა, გამოწვეული გარემოს ნებისმიერი ცვლილების შედეგად, მათ შორის, ბავშვზე შესაძლო გავლენა, წარმოშობილი განცალკევებით:
- ი.ა) ერთ-ერთი ან ორივე მშობლისგან, ან
- ი.ბ) ზრუნვის გამწევი ნებისმიერი პირისგან ან სხვა ნებისმიერი პირისგან, ვისთან ერთადაც ბავშვი ცხოვრობს;

კ) ბავშვის აზრი, მისი ასაკის, სიმწიფისა და განვითარების გათვალისწინებით, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც შეუძლებელია აზრის გამორკვევა.

4. ალტერნატიული ზრუნვის გაწევის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებისას გადამწყვეტი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს. ამ ინტერესების განსაზღვრისას, გათვალისწინებული უნდა იქნას ყველა რელევანტური ფაქტორი, მათ შორის:

ა) ბავშვის ოჯახისგან განცალკევება, როგორც უკიდურესი ღონისძიება;

ბ) და-ძმების ერთმანეთისგან განცალკევების დაუშვებლობა, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს ეწინააღმდეგება ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს;

გ) ამ მუხლის პირველი ნაწილის „დ.ბ“ ქვეპუნქტში მოცემული გარემოს უზრუნველყოფის შეუძლებლობის შემთხვევაში, ბავშვის ისეთ გარემოში აღზრდის საჭიროება, რომელიც მაქსიმალურად მიახლოებულია მზრუნველ ოჯახურ გარემოსთან;

დ) ბავშვის ოჯახისგან განცალკევების გარდაუვალობის შემთხვევაში, ხშირი, რეგულარული და პირადი ურთიერთობების შენარჩუნების საჭიროება ერთ-ერთ ან ორივე მშობელთან, დედამამიშვილებთან, ოჯახის სხვა ნებისმიერ წევრთან, ან ნებისმიერ პირთან, რომელიც ზრუნვას უწევს ბავშვს, ან/და ცხოვრობს ბავშვთან ერთად, ან/და მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ბავშვის ცხოვრებაში, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს ეწინააღმდეგება ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს;

ე) პრაქტიკული სირთულე, რაც დაკავშირებულია ბავშვსა და ამ ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტში ჩამოთვლილ პირებს შორის ურთიერთობის შენარჩუნებასთან, აგრეთვე, შეფასება იმისა, თუ რამდენად არსებით გავლენას მოახდენს ეს სირთულე ბავშვის უფლებაზე, ხშირი, რეგულარული და პირდაპირი ურთიერთობა შეინარჩუნოს „დ“ ქვეპუნქტში დასახელებულ ნებისმიერ პირთან;

ვ) ბავშვზე შესაძლო გავლენა, გამოწვეული მისი ოჯახისგან განცალკევებით;

ზ) ბავშვის კულტურული, ლინგვისტური, რელიგიური და სულიერი აღზრდისა და მემკვიდრეობის შენარჩუნების საჭიროება;

თ) ბავშვის აზრი, მისი ასაკის, სიმწიფისა და განვითარების გათვალისწინებით, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც შეუძლებელია აზრის გამორკვევა;

5. გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ამ მუხლში ჩამოთვლილი ფაქტორების მხედველობაში მიღებისას, გათვალისწინებული უნდა იქნას, აგრეთვე, ბავშვის განვითარებადი უნარები ისე, რომ გადაწყვეტილება არ ეყრდნობოდეს მხოლოდ ბავშვის რეალურ დროში არსებულ საჭიროებებს.

დასკვნა

ნაშრომში წარმოდგენილი კვლევა ადასრურებს შესავალ ნაწილში ჩამოყალიბებულ ჰიპოთეზას, რაც გამყარებულია არგუმენტაციითა და მტკიცებულებებით. კერძოდ, ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრინციპის სათანადო და ეფექტიანი სამართლებრივი მოწესრიგება პირდაპირ ახდენს გავლენას ბავშვის ძირითადი უფლებების დაცვაზე, მისი კეთილდღეობის უზრუნველყოფასა და ბავშვის პიროვნების სათანადოდ განვითარებაზე.

სადისერტაციო ნაშრომში შემოთავაზებულ მოდელს, გარდა იმისა, რომ იგი ხელს შეუწყობს სახელმწიფოში ბავშვთა უფლებების დაცვის სტანდარტის აწევას, სხვა დატვირთვაც აქვს. მაშინ, როდესაც თანამედროვე სახელმწიფოებში მთავარი საზრუნავი ბავშვთა დაცვაა, საქართველოს გაუჩნდება პოტენციალი, იყოს ერთ-ერთი მოწინავე, მსოფლიო მასშტაბით ძალიან მცირე რაოდენობის სახელმწიფოთა შორის, ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის ძირითადი პრინციპის ეფექტიანი იმპლემენტაციის თვალსწრისით. ბავშვის საუკეთესო ინტერესების კონცეფციის სახელმწიფოს ძირითადი კანონით მოწესრიგება და მისი დავიწროვება გარდაუვალი პროცესია. ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის თითოეული მონაწილე სახელმწიფო ადრე თუ გვიან მიმართავს აღნიშნულ პრცესს, რამდენადაც მისი აქტუალობა და საჭიროება სულ უფრო ნათელი ხდება. ევროპის საბჭო მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს, ორგანიზება გაუწიონ საკუთარი გამოცდილების საერთაშორისო გავრცელებას და გაცვლას ქვეყნებს შორის, რათა სახელმწიფოებმა ერთმანეთის ცოდნა გაიზიარონ უფრო მაღალი სტანდარტების მხარდაჭერის პროცესში. სწორედ საქართველო იქნება ის სახელმწიფო, რომელსაც თავისი საუკეთესო გამოცდილების გაზიარების შესაძლებლობა მიეცემა, გამოყენებული იქნება ბავშვთა უფლებების თაობაზე კვლევებში და, ამდენად, წვლილს შეიტანს საერთო სიკეთეში -

ბავშვთა უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესებაში გლობალური მასშტაბით, რაც, საბოლოოდ, საზოგადოებათა განვითარების საწინდარია.

General Overview

Actuality of the Research

While the principle of the best interests of the child stands as a basis for protection of the other fundamental rights of the child, its subjective and incorrect interpretation is directly linked to the breach of the child rights. The fact leads to the urgent necessity of the principles' effective implementation – both legal, as well as practical implementation. On the other hand, the main problem lies in indeterminacy of the concept of the best interests of the child in the application process.

Protection of the rights of the child is said to be the main priority of the Government of Georgia. The chief argument in its favor is the fact, e.g. that the Parliament of Georgia has adopted the Code of Rights of the Child, being a comprehensive document with regard to rights of the child and, certainly, establishes the principle of the best interests of the child. recent years have exposed that the principle appeared in other legal acts, as well. However, it is important to determine,

whether the Georgian legislation involves the core requirements together with the accompanying guarantees, crucial for the proper implementation of the principle. Considering the fact that the thesis (some part of it) demonstrates difficulties related to the legal safeguards of the principle, the specific gaps become obvious, leading to the conclusion that the need of refining legislation concerning the principle, is urgent. Thus, one of the main reasons of the actuality of the research derives from its main goal – to introduce an absolutely new (for the Georgian legislation), effective and practical model of legal guarantees of the principle of the best interests of the child. With this regard, the research is able to play a significant role in improving the general reality related to the environment of the children's rights.

The Main Goals and Objectives of the Research

The hypothesis of the research can be formulated as follows: existence of the clear, unambiguous, strong and effective legal guarantees with regard to the principle of the best interests of the child is directly linked to protection of the child's fundamental rights, maintenance of wellbeing and appropriate development of the child.

For the purposes of proving the hypothesis, the research underlines certain goal and objectives. The thesis aims at conducting a deep research into the concept and principle of the best interests of the child in order to identify the mechanisms, effective for implementation of the principle in the Georgian legislation. It shall be noted that the paper does not intend to come up to the precise and exhaustive meaning of the principle. Rather, one of the objectives is to narrow the concept as far as possible so that the probability of manipulation is minimized while determination and application of the principle.

For the research purposes, first of all, it is appropriate to describe the unique nature of childhood, to demonstrate the concept of the best interests of the child, its meaning and role in realization of fundamental rights of the child with the intention of signifying the vital role of the principle's accurate interpretation and its effective implementation at the local level.

The paper is demonstrating the main difficulty, concerning an accurate determination of the principle of the best interests – its indeterminate nature and absence of the precise meaning. A comparative analysis of different jurisdictions is leading to the conclusion that the guidelines

suggested by UN Committee on the Rights of the Child in its General Comment #14 (on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration) can be ineffective in some cases and, thus, leaving a space for the improper determination of a child's best interests.

Accordingly, one of the objectives is to analyze Georgian legislation with this regard; to discuss the prevailing practical challenges concerning the appropriate determination and application of the principle of the best interests. The objective aims at assessing the degree of implementation of the CRC principles in the legislation of Georgia and application of the available opportunities for meeting the requirements of the principle of the best interests of the child. Considering the fact that protection of the best interests of the child and taking them as a primary consideration are assumed to be the basic preconditions of protection of the rights of the child. Hence, the thesis demonstrates, other thing equal, whether there is the need of establishing the principle in the national constitution.

It is worth mentioning that the thesis does not discuss the best interests of juveniles since the juvenile justice system, being the very specific one, concerning its features, shall be analyzed separately and not within the general context of the best interest of the child.

The main goals and objectives of the research can be expressed as follows:

- Demonstrating the specific situation and vulnerability of a child and the need of special protection and care;
- Demonstrating the concept of the best interests of the child;
- Determining the significant role of the principle of the best interests of the child in realization of other fundamental rights of the child;
- Demonstrating the importance of taking the best interests of the child as a primary consideration in every single case involving a child;
- Demonstrating the inevitable necessity of an effective implementation of the principle of the best interests of the child;
- Analyzing the difficulties concerning an appropriate determination and application of the principle of the best interests of the child, identifying the specific challenges hindering the effective implementation of the principle in the national legislation through the comparative study of different jurisdictions;

- Identifying the effective measures for the implementation of the principle of the best interests, together with the determination whether to establish the principle at the Constitutional level;
- Introduction of a new model of providing the principle of the best interests of the child in the legislation of Georgia.

Novelty of the Research and the Main Outcomes

It is notable that an effective implementation of the principle of the best interests of the child at the local level is the first and foremost means of overcoming the following challenge –children are regarded as the most vulnerable group of the society in Georgia and generally, the most vulnerable persons all over the world considering the severe and substantial violations of the rights of children. Through establishing a new model of ensuring the best interests principle in the legislation of Georgia, the thesis presents a novelty both for Georgia, as well as for other jurisdictions, facing the same challenges. In other words, in the majority of the State Parties of CRC, including Georgia, the main challenge with regard to the principle is that while examining cases concerning a child, the decision makers assess and determine the best interests of the child concerned inappropriately and subjectively. Therefore, bearing in mind the main goal and objectives of the research, the thesis will make contribution in establishment of the valuable standards, essential for realization and protection of child rights. In the light of the abovementioned, the paper will be worthwhile for each single State Party of CRC, facing the similar difficulties.

Furthermore, no such research does exist in Georgia. Given the legal atmosphere in Georgia, issues relating to the principle of the best interests of the child is not actually researched. Hence, analyzing the Georgian legislative framework will lead to raising awareness of the current circumstances, generates the safe basis for overcoming the main challenges and identification of the specific difficulties will result in simplifying the way of seeking the problem solving measures.

As already mentioned, the indeterminate nature of the principle of the best interests of the child, inappropriate and incorrect interpretation, together with the wrong application of the principle have a direct influence on violation of different rights of the child. One of the values of the research is its effort to narrow the concept of the principle of the best interests. The main reason of

violating rights of the child is related to the principle of the best interests of the child, namely, negligence, inappropriate assessment and determination of the principle. The guidelines, established by the Committee on the Rights of the Child in the General Comment #14, have played a positive role in strengthening protection of child rights, however, they have turned out to be insufficient. Different scholars and professionals have demonstrated in their works that the guidelines have improved the situation, but, unfortunately, they lack capacity of ensuring proper protection of the best interests of the child. Assessment of the best interests of the child is still challenging in a number of State Parties. The present thesis does not aim at criticizing the issue, rather, it is focused on identifying the specific difficulties in order to come up with the effective solutions and give particular recommendations. Thus, by accomplishing one of the objectives – demonstrating precise gaps existing in legal systems of different jurisdictions, certainly, including, Georgia, the paper introduces some kind of novelty and ensures higher protective guarantees, both at formal, as well as, at material levels.

Another novelty suggested by the thesis is examining the issue whether it is relevant and rational to provide the principle of the best interests of the child in the Constitution of Georgia. Although, the Convention on the Rights of the Child has the direct effect in the jurisdictions of the State Parties, establishing the principle in the foundation document is not only justified, but essential by a number of reasons that will be demonstrated during the research.

The possible outcomes:

1. There are cases, when taking any other interest as a primary consideration in the process of making a decision concerning a child, are subject to strict scrutiny, in other words, it shall be justified by the higher standard than that of “a primary consideration”. In such cases the best interests of the child concerned shall be “the paramount consideration”, since the decision is likely to affect the wellbeing and development of the child. The comparative study of different jurisdictions has identified more or less precise list of such topics. Correspondingly, “application of the paramouncy principle with regard to such cases, will ensure:
 - a) In the decision making process, concerning a child, the decision maker will precisely know which principle is relevant – “a primary consideration” principle or “the paramouncy” principle;

- b) Considering the concept of the paramouncy principle, the number of child oriented decisions will significantly increase in the process of application of the principle. The outcome derives, first of all, from the obligation to take the best interests of the child as the paramount consideration and secondly, if in extreme situations some other interest prevails, the strict scrutiny standard shall be applied. As a result, a child oriented approach will apply in the cases, where it is of a vital importance with regard to the child's development and wellbeing.
2. Establishment of the principle of the best interests in the Constitution of Georgia will ensure:
 - a) Underling the principle nature of the child's right to take his/her best interests as a primary or the paramount consideration;
 - b) Demonstrating the principle's value and importance together with establishing more protective child rights guarantees;
 - c) Refining legislation in order to establish child oriented standards with regard to the paramouncy principle;
 - d) Possibility to appeal a law to the Constitutional Court of Georgia directly on the basis of the best interests' principle;
 - e) Direct application of the principle of the best interests of the child by the courts and respectively, expansion of the court practice;
 - f) Considering the best interests of the child in the policy determination process, such as, e.g. budgeting process;
 - g) Synchronization with the Convention on the Rights of the Child, as well as with the recommendations of international human rights protective mechanisms;
 3. Although, the concept of the best interests still remains adaptable to each single case, being justifiable and reasonable in view of its nature, the detailed and comprehensive criteria suggested by the paper, set up limits for a decision maker leaving no space for the wide margin of appreciation, unlike e.g. guidelines put forward by the General Comment #14 of

UN CRC or elements - by the Code of Rights of the Child. the detailed and comprehensive criteria will:

- a) Minimize the possibility of a decision maker to assess and determine the best interests of the child subjectively and unfairly;
- b) Promote specification, unambiguousness, together with establishment of strong and sound standards of the concept of the best interests;
- c) Eradication of the main difficulty associated with the principle – indeterminacy.

Theoretical and Methodological Basis of the Research

The paper uses deductive and inductive reasoning, the former aiming at testing an existing theory and making correct conclusions by discovering a new knowledge and making specific deductions from a general discussion, while the latter moves from specific observations to broad generalizations.

Further, with the help of the qualitative research, the thesis establishes hypothesis, being the basis for conducting a research. As for the quantitate research, it intends to test the hypothesis created by the qualitative research. The other important research methods, used by the thesis are comparative legal research and court practice analysis.

Theoretical Value of the Research

Considering actuality and diversity of the thesis regarding its novelty, the research is different from those made in this sphere. The fact underlines value of the thesis at local, as well as, at international level.

Practical Value of the Research

The research will significantly contribute to enhancement of the literature, serving to demonstrate mechanisms, fundamental for realization the goals and principles of Convention on the Rights of the Child. Considering the difficulties existing in Georgia, as well as in other State Parties of

the Convention, the research will make its positive share in improvement of general state of children's rights. The thesis will be useful for legislators, judges, lawyers interested in this topic, practicing lawyers and institutions, responsible for protection of rights of children. The paper is valuable not only for meeting local challenges with this regards, but the outcomes of the research gives possibility to apply it in other State Parties, as well.

Structure and Length of the Research

The paper consists of Introduction, three Chapters and Conclusion:

Introduction serves to illustrate the main problem, actuality, goals and objectives, theoretical and methodological basis, structure, novelty, importance and value of the Research. Certain part of Introduction discusses some literature explored in the thesis.

For the purposes of the research, Chapter One demonstrates notion and nature of the best interests of the child, general description of its content, special characteristics and importance. The chapter underlines significance of the principle of the best interests with regard to its crucial role in protection of rights of the child. the main goal of the chapter is to illustrate the fact that it is practically impossible to ensure protection of children's rights without proper interpretation and application of the principle of the best interests of the child, thus, to make clear that implementation of the principle at local level is inevitable. On the other hand, the chapter discusses the core difficulty associated with the principle, namely its indeterminate nature and the risks arising from such indeterminacy.

Chapter Two of the paper suggests legal and practical analysis together with the comparative studies of various jurisdictions. The chapter gives possibility to identify different gaps, challenges, hindering meeting the requirements of the principle of the best interests, its proper determination and application as a priority. Comparative studies serve to reveal not only the existing problems with this regard, but achievements, as well, for the future consideration. At the same time, the chapter analysis decisions of the local, State Parties' and international courts about assessment and determination of the principle of the best interests of the child.

Chapter Three introduces legal measures and a model of meeting challenges regarding best interests' principle. The chapter makes clear the steps, Georgia, as a State Party of the Convention

shall take in order to establish the best practice concerning the principle. The chapter discuss the need to guarantee it at the constitutional level, proving the fact that setting up the principle in the founding document ensures its protective guarantees. The suggested recommendations are intended, generally, for the government, especially for legislators and judges and the relevant institutions.

Conclusion serves to sum up the main and problematic issues, identified by the research and to provide recommendations.

Main Part of the Research

Introduction

Rights of children principally attracted the world's attention after adoption of the Convention on the Rights of the Child in 1989. Since then the State Parties have taken an obligation to take the best interests of the child as a primary consideration in decision making process concerning a child. However, the modern world, specifically, the majority of the State Parties face the biggest challenge regarding effective implementation of the principle of the best interests of the child.

There is no debate about an issue that children are rights holders and not only objects of protection. Child rights are human rights, being recognized by the UN Convention on the Rights of the Child (20 November, 1989). A constitutional state is not able to exist if human rights and, correspondingly, child rights are not acknowledged as a state's primary values.

Children – persons under age of 18 – comprise approximately one third of the world's population. Therefore, it is rational to suppose that they interact with various spheres in everyday life, as members of a society, members of families, further, they get different services and thus are customers and so on. As a result, this part of a society can have a significant influence on state functioning with regard to spheres, such as education, health care, economics, business and other. Nevertheless, children are regarded as the most vulnerable members of societies all over the world. Their vulnerability derives from the nature of childhood itself, developing skills and abilities, immaturity, dependence on adults, lack of ability to make decisions independently, especially reasonable decisions, etc. Convention on the Rights of the Child states in the Preamble that a child

needs special care and protection, including, above all, appropriate legal protection. The special characteristics and vulnerability of children are basis for the requirement that specifically the child's best interests shall be considered as a priority and not – an adult's best interests.

The principle of the best interests is said to be a philosophy of the Convention on the Rights of the Child. It is the source of protection other rights of the child, as well as, the chief mechanism aiming at protecting children, as the most vulnerable members of societies. On the other hand, while being the most important tool in the light of its role in guaranteeing the child's rights, it can serve as the main reason of violation of such rights if assessed and determined unfairly, based on the ineffective legal regulations.

The research illustrates the need to strengthen the guarantees of the best interests' principle, being the precondition of its regulation and, thus, introduces effective legal model in order to meet the mentioned challenges.

Chapter I. Conceptual Basis and Value of the Principle of the Best Interests of the Child

1.1 General Overview

The first chapter illustrates the special role of the best interests' principle in the light of decisions concerning a child. The chapter highlights that the concept of the best interests consists of two principles – “a primary consideration” and “the paramount consideration” principles, each of them having different requirements through establishing different criteria for a decision maker.

1.2 The Concept of the Best Interests of the Child

The subchapter determines meaning of the principle, namely, it suggests a detailed discussion about content of Article 3 (a primary consideration principle), Articles 9 and 21 (the paramount consideration principle) of the Convention on the Rights of the Child. Further, the main reasons of such formulations are described in it. Accordingly, the subchapter makes clear possibility to

understand the concept of the best interests, being the basis for demonstrating difficulties accompanying the principle.

1.3 Value of the Principle of the Best Interests

The subchapter illustrates the role of the best interests' principle in protecting and guaranteeing rights of the child. Different arguments, made during the research prove that the principle is the cornerstone of child rights, without which it would be extremely difficult to change and improve reality with this regard. Among the benefits, the principle encloses, the subchapter lists some of them – in the world ruled by adults the risk of ignoring the child rights would be imminent without requirements of the best interests' principle; the principle is regarded as a testing criteria of legislation and practice of State Parties, when a specific issue is not regulated by the positive rights of the Convention; the principle is a tool of determination, an element that shall be entirely considered in the implementation process of other rights of the child; children shall have the possibility to grow up as valuable and successful members of a society and taking their interests as a primary consideration or as the paramount consideration, where relevant, is the key means for achieving that; the notion of being a parent derives from the will to sacrifice own interests for the sake of that of a child.

1.3.1 Influence of the Principle of the Best Interests of the Child on European Law

The subchapter illustrates the degree of influence the best interests' principle does have on the law of Council of Europe and of European Union. The European Court of Human Rights applies the principle in the light of Article 8 of the European Convention. As it is shown by the research, the Court applies not only a primary consideration principle but the paramountcy principle, as well. Obviously, the fact points that the level of influence of the principle on the case law of ECtHR is pretty high. Generally, the main function of the Council of Europe is to establish legal standards for legislators and practicing professionals in order to ensure that the best interests of the child is appropriately assessed and determined. The principle has played a significant role in the working process of the Council of Europe regarding protection of the child rights. As for the Law of the European Union, the Court of Justice uses the principle of the best interests in cases concerning a

child, as well. Apart from that, Charter of Fundamental Rights contain the direct indications of a primary consideration principle.

Chapter II. assessment of the Degree of Implementation of the Principle of the Child's Best Interests

2.1 General Overview

While it not arguable that the child's best interests' principle has an essential role in protecting the child rights, its determination is a matter of permanent debate. The concept is subjective itself and dependence of its interpretation on a decision maker is inevitable. The key problem lies in difficulty of identifying some criteria, on the basis of which the possible alternatives can be determined in order to meet the principle's requirements. The subchapter creates a basis for illustrating that the main challenge hindering the implementation process derives from the difficulty of its assessment and determination.

2.2 Problem of Assessment and Determination of the Best Interests Principle

For the purposes of demonstrating the problem of assessment and determination of the best interest principle, the subchapter consists of several subchapters for ensuring the structural order.

2.2.1 Legal Regulation and Practice – Georgia

2.2.1.2 Practice

The subchapter analysis different reports in order to demonstrate that the inappropriate legal regulation of the best interests' principle has influenced practice extremely negatively regarding protection of the child rights. Among the discussed reports, are – reports of Public Defender of Georgia, both – general and special reports, final observations of the UN Committee of the Rights of the Child about implementation process, UNICEF researches, as well as, reports of Georgian Young Lawyers Association.

2.2.2.2 Legal Regulation

The subchapter analysis Constitution of Georgia and other legal acts in the light of implementation of the best interests' principle. As it has turned out, although, a primary consideration principle is mainly established in the Georgian legislation, but lacks the guarantees necessary for fully realization of the principle. As for the paramountcy principle, adopting higher protective guarantee for the child's best interests, is practically absent. Moreover, legal regulations, that shall be imposing requirements of the paramountcy principle where it is strictly recommended, are so ambiguous that is impossible to make clear outcome about which principle is implied in it.

2.2.3 Case Law

The subchapter discusses case law for the purposes to highlight the difficulties existing in the court practice from the perspective of assessment and determination of the best interests' principle. The subchapter suggests comparative study of decisions of different courts, including, of course, case law of Georgian Common Courts, European Court and Courts of various jurisdictions. It is notable that certain problematic issues are emphasized – maintaining family environment and family ties (subchapter 2.2.3.1) and considering the child's views (subchapter 2.2.3.2). It has turned out that the mentioned issues are the most problematic in case law concerning fair and unbiased interpretation of the principle of the child's best interests.

Chapter III. Legal regulation of the Principle of the Child's Best Interests – Ensuring Stages

3.1 The Child's Best Interests, as the Paramount Consideration

The subchapter serves to demonstrate the value of the paramountcy principle, as well as to draw a clear link between this principle and a primary consideration principle. The subchapter attempts to prove that it is of a vital importance to differentiate these principles from each other in the legislation. With this regard, the detailed list of issues is introduced, where the paramountcy principle shall be applied.

3.2 Rationality of Providing the Principle of the Child's Best Interests in the Constitution

The subchapter provides arguments for Constitutional regulation of the principle and introduces the following draft:

Article 30 of Constitution of Georgia shall be amended and replaced as follows:

Article 30. Right to marry, rights of mothers and children

1. Marriage, as a union of a woman and a man for the purpose of founding a family, shall be based on the equality of rights and the free will of spouses.
2. The rights of mothers and children shall be protected by law.
3. In all actions concerning children, the best interests of the child shall be a primary consideration.
4. In all actions concerning children, relating to child guardianship, care, adoption, maintaining personal relations and direct contacts, the best interests of the child shall be the paramount consideration.
5. Assessment and determination of the best interests of the child shall be made by laws of Georgia.

3.3 A Model of Narrowing the Concept of the Child's Best Interests

The subchapter introduces a model of narrowing the principle of the child's best interests. Article 81 of the Code on the Rights of the Child shall be amended and replaced as follows:

Article 81. Grounds for the substantiation of a decision

1. In the assessment and determination process of the best interests of the child, all decisions concerning a child, shall be substantiated according to all criteria, where relevant, including:
 - a) Nature and strength of the child's personal relations with each parent, member of the family, relative or any other person, participating in upbringing of the child and/or having important role in the life of the child, as well as, the will to maintain and strengthen such relations;
 - b) Every parent's, guardian's or any other relevant person's attitude towards the child;

- c) Every parent's, guardian's or any other relevant person's ability, possibility and the will, to ensure that the child's needs, including, emotional, intellectual, social and cultural, are met;
 - d) The child's need:
 - d.a) to be brought up in stable family atmosphere;
 - d.b) for care by parent/parents, family and relatives;
 - e) History about upbringing and care of the child;
 - f) Child's views, considering the age and maturity, except for the cases, when it is impossible to elucidate such views;
 - g) Child's age, maturity, the degree of development and any other special characteristic;
 - g.a) Identity of the Child, with every special characteristic, including, sex, national origin, religion and faith, personality, ethnic, cultural and linguistic identity, the right to know their origin, including information about the biological parents according to the laws of Georgia;
 - g.b) Vulnerability of the child, which, other than other factors, includes disability, any kind of illness of the child, including chronic, a child belonging to a minority, a child subject to violence, migrant and street children;
 - h) Child's physical and mental security, emotional, social and cultural development, need to get education, need for religious, spiritual and linguistic upbringing;
 - i) Protection of the child from any form of physical or psychological harm, which the child has experienced or from the threat of getting such harm, including any harm, arisen from:
 - i.a) violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse, trafficking, torture, inhuman and degrading treatment, corporal punishment;
 - i.b) situations, when the child is subject to any maltreatment or violence indirectly.
2. While considering the factors, listed in paragraph 1 of the present Article, the child's physical, emotional and psychological safety, security and wellbeing shall be the paramount consideration. In case of collision of certain factors, a decision shall be made in accordance with the best interests of the child.

3. In the decisions concerning the child's place of residence, care and upbringing in case of divorce or separation of parents or death of a parent/parents, or adoption, the court shall take the best interests of the child as the paramount consideration and consider the following factors:
- a) The ability, possibility and the will of a parent, adopting parent or any other person, with responsibility of guardianship, to take care and meet the needs of the child;
 - b) The will of a parent and reasonableness of such a will, to encourage development and maintenance of relations between the child and the other parent;
 - c) The will and the possibility of a parent, or any other person, responsible for the guardianship, as well as the reasonableness of such a will, to communicate and cooperate with the second parent about any matter having influence on the child;
 - d) Impermissibility of separation siblings, other than cases, when it contradicts the best interests of the child;
 - e) The need to consider special characteristics listed in paragraph "g" of the present Article, as well as, the will and the possibility of any person, responsible for the guardianship, to consider these characteristics;
 - f) The need to maintain regular relations between the child and a parent or any other person, if such relations do not contradict the best interests of the child (except for adoption);
 - g) Practical difficulty, relating to maintenance of relations between the child and a parent/parents and/or any other person, as well as, evaluation of an issue whether the difficulty can have a significant influence on the right of the child, to have regular and direct relation with any relevant person (except for adoption);
 - h) Any plan concerning taking care of the child;
 - i) The possible influence on the child, arisen from any change or environment, including, the possible influence, arisen from separation from:
 - i.a) a parent or parents, or
 - i.b) any person, taking care of the child or living with the child;
 - j) the views of the child, considering the age and maturity, except for the cases, when it is impossible to elucidate such views;

4. in the decisions concerning alternative care of the child, the best interests of the child shall be the paramount consideration. In the process of determination of such interests, all relevant factors shall be considered, including:
 - a) separation of the child from the family, as an extreme measure;
 - b) impermissibility to separate siblings from each other, other than the cases, when it contradicts the best interests of the child;
 - c) in case of ensuring environment given in paragraph “d.b” of the present Article, the need for upbringing the child in the environment, the most similar to the caring family environment;
 - d) in case of inevitability of separation, the need for maintenance of frequent, regular and personal relations with one or both parents, siblings, any other family member, or any other person, caring for the child or living with the child or having an important role in the life of the child, other than the cases, when it contradicts the best interests of the child;
 - e) Practical difficulty, relating to maintenance of relations between the child and a parent/parents and/or any other person, as well as, evaluation of an issue whether the difficulty can have a significant influence on the right of the child, to have regular and direct relation with any relevant person (except for adoption);
 - f) The possible influence on the child, arisen from removing from the family;
 - g) The need for maintenance of the child’s cultural, linguistic, religious and spiritual upbringing and inheritance;
 - h) the views of the child, considering the age and maturity, except for the cases, when it is impossible to elucidate such views
5. In the decision making process while considering factors listed in the present Article, the developing abilities of the child shall be taken into consideration, as well, so that the decision shall not be based solely on those needs of the child, relevant only in real time.

Conclusion

The research proves the hypothesis formulated in Introduction. Namely, effective legal implementation of the principle of the child's best interests is directly linked to the protection of the rights of the child, their wellbeing and development.

The suggested model will not only promote maximization of the child rights standards, but has other value, as well. While the democratic states all over the world claim that their main concern is ensuring protection of the rights of children, Georgia will have a potential to be one of the leading states among very few of them from the point of view of effective implementation of the principle. The process of providing the principle in the founding document of a state together with narrowing the concept, is unavoidable. Sooner or later every State Party will refer to such practice. Council of Europe calls upon the Member States to share their best practices among other states. Georgia can become the one, who will have a chance to share its experience and thus, will contribute into the public good – improvement of the child rights reality globally, in the long run, being the basis for development of societies.

პუბლიკაციები:

1. მარიამ ბობოხიძე, “The Concept of the “Best Interests” of the Child and its application in Family Affairs”, საქართველოს უნივერსიტეტი, 2017;

2. მარიამ ბობოხიძე, “The Paramountcy Principle – a Rights-based Legal Analysis“, ჟურნალი „სამართალი და მსოფლიო“, 2020.